



# Landelijk Kader Studentenwelzijn 2023 – 2030



ondersteund door:



# Aanleiding

Op 14 juli 2022 is het 'bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap'<sup>2</sup> verschenen met daarin afspraken over de uitvoering van het coalitieakkoord 2021-2025 tussen het ministerie van OCW en onderwijskoepels UNL en VH. In het bestuursakkoord wordt studentenwelzijn aangemerkt als één van de prioriteiten voor de komende jaren in het hoger onderwijs. Hiermee wordt ingezet op meer preventie, het vergroten van kennis en kunde bij professionals in het hoger onderwijs, het versterken van een 'sense of belonging' bij studenten en het uitbreiden van de samenwerking tussen instellingen en externe organisaties<sup>1</sup>. De minister maakt hiervoor vanaf 2023 jaarlijks € 15 miljoen vrij. Daarbovenop is op verzoek van de Tweede Kamer op 5 december 2022 nog eens € 1 miljoen gereserveerd voor studentenwelzijn (Kamerstuk 36 200 VIII, Nr. 148)<sup>2</sup>.

## Doel kader 2023-2030

In het bestuursakkoord is afgesproken dat de onderwijskoepels VH en UNL en studentenorganisaties ISO en LSVb een landelijk kader ontwikkelen voor een integrale aanpak studentenwelzijn. Met dit kader slaan studentenorganisaties, hogescholen, universiteiten en het ministerie de handen ineen voor een beter studentenwelzijn. Hiermee wordt voortgebouwd op een eerdere landelijke samenwerking die in 2018 is bekrachtigd met de '[Gezamenlijke ambitie studentenwelzijn](#)'. Er wordt gewerkt aan studentenwelzijn zowel op landelijk niveau als binnen instellingen, ook door docenten. Het kader heeft als doel om een gezamenlijke koers voor studentenwelzijn in het hoger onderwijs te beschrijven tot 2030. Het geeft inkleuring aan de gemaakte afspraken uit het bestuursakkoord en werkt uit wat hogescholen en universiteiten hieronder verstaan. Daarnaast biedt het kader plaats voor concrete voorbeelden. Hieruit kan inspiratie worden opgedaan. Universiteiten en hogescholen gaan vervolgens zelf aan de slag met de invulling van deze thema's. Op die manier nemen instellingen hun verantwoordelijkheid op het gebied van studentenwelzijn.

### Context

Het welzijn van studenten staat onder druk, laat recent onderzoek zien. Uit de Landelijke Monitor Mentale Gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs<sup>3</sup> blijkt dat de helft van de studenten psychische klachten ervaart (zoals angst en somberheid), van wie 12 procent in ernstige mate. Deze groep ondervindt stress, prestatiedruk en slaapproblemen, en er is een sterke samenhang tussen deze factoren en een verminderde mentale gezondheid. Bovendien is er sprake

<sup>1</sup> Tekst opgenomen in het bestuursakkoord 2022: „VH, UNL, ISO en LSVb ontwikkelen gezamenlijk een kader voor een integrale aanpak studentenwelzijn, waarin in ieder geval de volgende zaken aan bod komen:

1. Het vergroten van de 'sense of belonging' en het bieden van praktische hulpmiddelen die kunnen bijdragen aan een goed mentaal welzijn van studenten in het hoger onderwijs.
2. Het inzetten op preventie naast de huidige focus op en inspanning voor het oplossen van al ervaren problemen en klachten.
3. Het verder vergroten van de kennis en kunde binnen instellingen.
4. Het versterken van de samenwerking tussen instellingen en de organisaties die deel uitmaken van de zorgketen (samenwerking met GGZ, Jeugdzorg etc.). De minister zal samen met VWS het initiatief nemen om de beschikbare tijd en ruimte voor een integrale benadering binnen de zorgketen beter georganiseerd te krijgen.

VH, UNL, ISO en LSVb ronden dit kader voor de integrale aanpak studentenwelzijn begin 2023 af. In 2025 volgt een tussenevaluatie van het kader en de uitvoering die instellingen hier aan geven; daarbij is ook aandacht is voor het leren en delen van best practices. De eindevaluatie volgt in 2030. Daarbij is er voor instellingen de mogelijkheid om desgewenst gebruik te maken van expertise van en begeleiding door Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO) en TRIMBOS.”

<sup>2</sup> Amendement 36 200 VIII Nr. 148 van het lid Van der Graaf C.S. om extra middelen te reserveren voor studentenwelzijn

<sup>3</sup> [Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs, Deelrapport I, Mentale gezondheid van studenten in het hoger onderwijs \(trimbos.nl\)](#)  
[Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs, Deelrapport II Middelengebruik van studenten in het hoger onderwijs \(trimbos.nl\)](#)

van een zorgelijk middelengebruik onder studenten. Studenten drinken meer alcohol en gebruiken meer drugs (vooral cannabis en xtc), wanneer vergeleken met leeftijdsgenoten die niet studeren en de bevolking in zijn geheel. Zorgen over de mentale gezondheid van studenten bestonden voor de coronacrisis al. Door toenemende eenzaamheid en de invloed van crisismaatregelen zijn deze zorgen verder versterkt.

Sinds 2018 wordt er actief gewerkt aan studentenwelzijn in het hoger onderwijs. Dit gebeurt op landelijk niveau via de [Landelijke Werkgroep Studentenwelzijn](#) door het ministerie van OCW, de onderwijskoepels UNL en VH, de UvH, studentenorganisaties ISO en LSVb en het Expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO). Er bestaat een universitair platform studentenwelzijn, waar programmamanagers en beleidsadviseurs sinds 2021 kennis en ervaringen uitwisselen. Vanuit de VH is de Basecamp Studentenwelzijn ter kennisdeling opgericht, met de aanjaaggroep Studentenwelzijn. Studenten zetten zich in voor het verbeteren van studentenwelzijn in (lokale) initiatieven zoals [Frisse Gedachtes](#) en [Lieve Mark](#). In het [Landelijk Netwerk Studentenwelzijn](#) van ECIO worden ervaringen gedeeld door studentbegeleiders, docenten en beleidsmakers van hogescholen en universiteiten uit het hele land. De leden van dit netwerk komen samen in de [online community](#) die in maart 2023 ruim 1500 leden telt. Hogescholen en universiteiten dragen actief bij aan welzijn met lokale initiatieven, praktijkvoorbeelden, onderzoeken en handreikingen die mede zijn voortgekomen uit de middelen van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). De [kennisbankstudentenwelzijn.nl](#) vormt voor alle initiatieven een centraal overzicht. Tot slot zijn hogescholen en universiteiten aangesloten bij het Nationaal Preventieakkoord. Zij werken hiervoor aan de afname van problematisch alcoholgebruik onder studenten.

Dit kader is vormgegeven met input van studenten en hoger onderwijsinstellingen en is vastgesteld op vrijdag 16 juni 2023 door studentenorganisaties ISO en LSVb, onderwijskoepels UNL en VH en het ministerie van OCW. Het Expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO) heeft alle input opgehaald en vertaald naar het huidige document. Het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) is opdrachtgever en financierder.

## **Verantwoording en monitoring**

In het bestuursakkoord hoger onderwijs zijn vier thema's<sup>1</sup> afgesproken waar instellingen het beschikbare geld aan besteden en hun inzet op studentenwelzijn vergroten. Elke instelling heeft een inspanningsverplichting en implementeert het kader samen met studenten binnen de context van de eigen instelling. Om hun acties en bestedingen te verantwoorden, wordt er jaarlijks in het jaarverslag gerapporteerd hoe de middelen uit het bestuursakkoord aan studentenwelzijn zijn besteed. Ook op sectorniveau wordt studentenwelzijn gemonitord. In de tweejaarlijkse Monitor Mentale Gezondheid en Middelengebruik wordt gevraagd naar o.a. de indicatoren hoe studenten sociale steun ervaren vanuit de instelling (1) en of ze hulp of advies ontvangen van iemand binnen de instelling (2). Over deze resultaten van de monitor rapporteren UNL en de VH geaggregeerd op hun website (instellingen zijn niet afzonderlijk herkenbaar).

Daarnaast wordt in 2025 een tussenevaluatie uitgevoerd door een externe partij. Deze partij monitort via een implementatiemonitor welke acties onderwijsinstellingen nemen (instellingen worden bevraagd over welke implementatiekeuzes zijn er gemaakt en waarom) en wat de effecten daarvan zijn op hun studenten. Daarbij wordt in de tussenevaluatie aandacht besteed aan de ervaringen en betrokkenheid van studenten bij de implementatie van het kader, bijvoorbeeld via studieverenigingen en medezeggenschap. Het ministerie van OCW is de opdrachtgever van de tussenevaluatie. Bij de opzet en uitvoering van de tussenevaluatie worden studentenorganisaties en onderwijskoepels betrokken. De tussenevaluatie is bedoeld om te leren en fungeert als ijkpunt voor het kader als geheel. Centraal staat de vraag wat de onderwijskoepels,

studentenorganisaties en het ministerie van de eerste implementatiejaren kunnen leren voor de komende vijf jaar. In 2030 vindt de eindevaluatie plaats.

## Wat is studentenwelzijn?

Studentenwelzijn gaat over het welzijn van alle studenten in het hoger onderwijs. Dit betekent dat onderwijsinstellingen aan preventie en ondersteuning werken voor alle studenten, en tegelijkertijd oog hebben voor aandachtsgroepen of degenen die vanwege hun (groeps)identiteit(en) niet gemakkelijk hun plek in de onderwijsomgeving kunnen of durven innemen<sup>4</sup>. Dit kan bijvoorbeeld zijn vanwege seksuele geaardheid, kleur, geloofsovertuiging, nationaliteit, een beperking of genderidentiteit. In beleid en maatregelen gericht op studentenwelzijn is voor iedereen ruimte, en tegelijkertijd plek voor specifieke behoeftes<sup>5</sup>.

### Context

Uit onderzoek blijkt dat 75% van de psychische problemen voor het 24<sup>e</sup> levensjaar ontstaan, en vaak voor het eerst tot uiting komt in de leeftijdscategorie van 16-25 jaar<sup>6</sup>. Deze veelal kwetsbare fase draait om het vinden van een identiteit, verbinding maken met anderen, en het leren zorgen voor jezelf<sup>7</sup>. In het werken aan preventie en het tegengaan van problematiek is het essentieel om aandacht te hebben voor alle jongeren die zich in deze levensfase in het hoger onderwijs bevinden. Uit onderzoeken naar studentenwelzijn is gebleken dat een deel van deze jongeren een aandachtsgroep vormt op het gebied van verminderd welbevinden en/of risicovol middelengebruik<sup>8</sup>. Psychische klachten lijken vaker voor te komen bij studenten met een migratieachtergrond, bij internationale studenten en bij studenten die zich identificeren als LHBTQ+<sup>3</sup>. Daarnaast geeft 54% van de studenten aan te studeren onder een bijzondere omstandigheid, zoals mantelzorgtaken of een functiebeperking, waardoor ze extra ondersteuning nodig hebben<sup>9</sup>. Tot slot is er een samenhang tussen studenten die zorgelijk middelengebruik vertonen – zoals problematisch gebruik van alcohol, xtc en cannabis - en een verminderde mentale gezondheid hebben<sup>3</sup>.

## Afbakening

Hogescholen en universiteiten spelen een grote rol in het leven van de student. Hoewel de factoren die samenhangen met het mentaal welzijn van studenten zich niet beperken tot het leven in en om de instelling, is dit een belangrijke plek om studentenwelzijn te versterken. Elke onderwijsinstelling werkt op een integrale manier aan studentenwelzijn (implementatie van de vier lijnen in samenhang met elkaar) en heeft hier beleid op. De instelling laat zien dat zij zich bewust is van de manier waarop zij kan en gaat inspringen. De student voert regie en wordt daarbij ondersteund door de instelling. De instelling luistert hierin naar de vragen en behoeftes van de student. De instelling is daarnaast verantwoordelijk voor een studieklimaat waarin de student zich veilig en gestimuleerd voelt om hulp te zoeken en open te spreken over welzijn.

<sup>4</sup> Pagina 6 van [Vereniging Hogescholen | Samen werken aan inclusieve hogescholen met oog voor diversiteit](#)

<sup>5</sup> Pagina 6 van [Standpunten | Landelijke Studentenvakbond \(lsvb.nl\)](#)

<sup>6</sup> Dopmeijer, J.M. (2020). *Running on empty. The impact of challenging student life on wellbeing and academic performance*. Academisch proefschrift. Universiteit van Amsterdam.

<sup>7</sup> Dopmeijer, J.M. & De Jong Weissman, J. (2021) *Sense of belonging als fundament voor community-vorming in een blended leeromgeving*. Essay voor NRO Symposium Hoger Onderwijs 15-01-2021: [thema 2 - dopmeijer de jong weissman-ms2.pdf \(nro.nl\)](#)

<sup>8</sup> Van Bergen, D. (2019). Reden om somber te zijn? Depressie en suicidaliteit bij jongeren in Nederland. *Pedagogiek*, 39(2), 139-143.

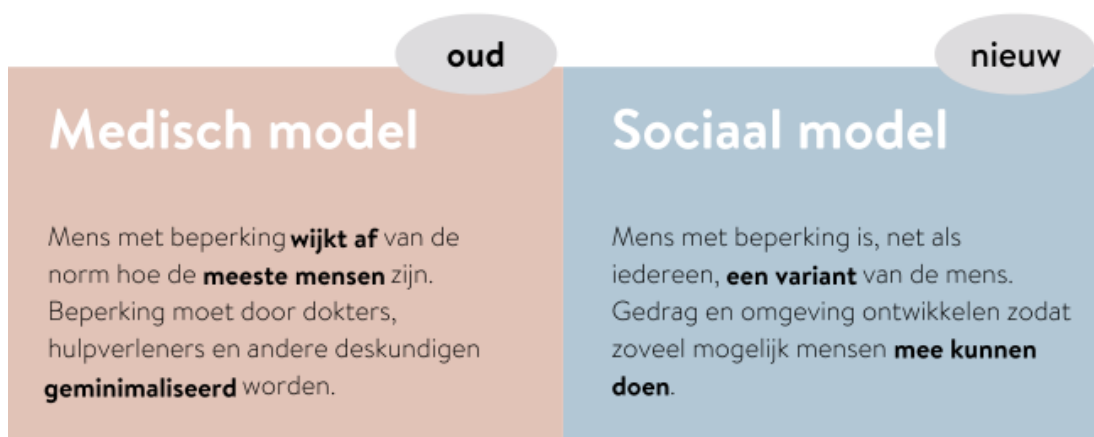
<sup>9</sup> [Factsheet | Monitor Beleidsmaatregelen 2021 – 2022 - ECIO](#)

## Ambitie studentenwelzijn in 2030

Om gericht te werken aan het welzijn van studenten is het belangrijk dat alle bijdragende partijen (studenten, hogescholen, universiteiten en het ministerie) een gedeeld beeld hebben over waar naartoe wordt gewerkt in 2030. Onderwijsinstellingen, de studentenorganisaties en het ministerie delen hetzelfde hoofddoel voor 2030: dat het beter moet gaan met het studentenwelzijn. Het ideaalbeeld wordt gevormd door vijf uitgangspunten:

### 1. Inclusief studieklimaat

Een inclusief studieklimaat wordt gekenmerkt door een omgeving waarin elke student zich veilig en thuis voelt en wordt gezien, gehoord en ondersteund. Studenten ervaren de ruimte om problematiek aan te kaarten, weten bij wie ze kunnen aankloppen voor extra steun en wat mogelijke voorzieningen zijn. Dit vraagt om een cultuur waarin iedereen die onderdeel uitmaakt van de onderwijsomgeving (van student tot bestuurder) welzijn ziet als randvoorwaarde voor goed onderwijs, actief werkt aan preventie en een bijdrage levert aan ondersteuning op maat. Een cultuur waarin we streven naar het sociaal model, in plaats van het medisch model. Studenten worden alleen bevraagd op een diagnose als het helpend is voor de student. Het draait om wat zij van de onderwijsomgeving nodig hebben, om zich te ontwikkelen en hun studentsucces te bevorderen<sup>10</sup>. Dit is een wederkerig proces, waarbij de studenten zich inzetten om zich actief te informeren (voor zover mogelijk en informatie toegankelijk is), en ook zelf (indien daartoe in staat) aangeven ondersteuning nodig te hebben en welke.



### 2. Zelfregie en toerusting in vaardigheden

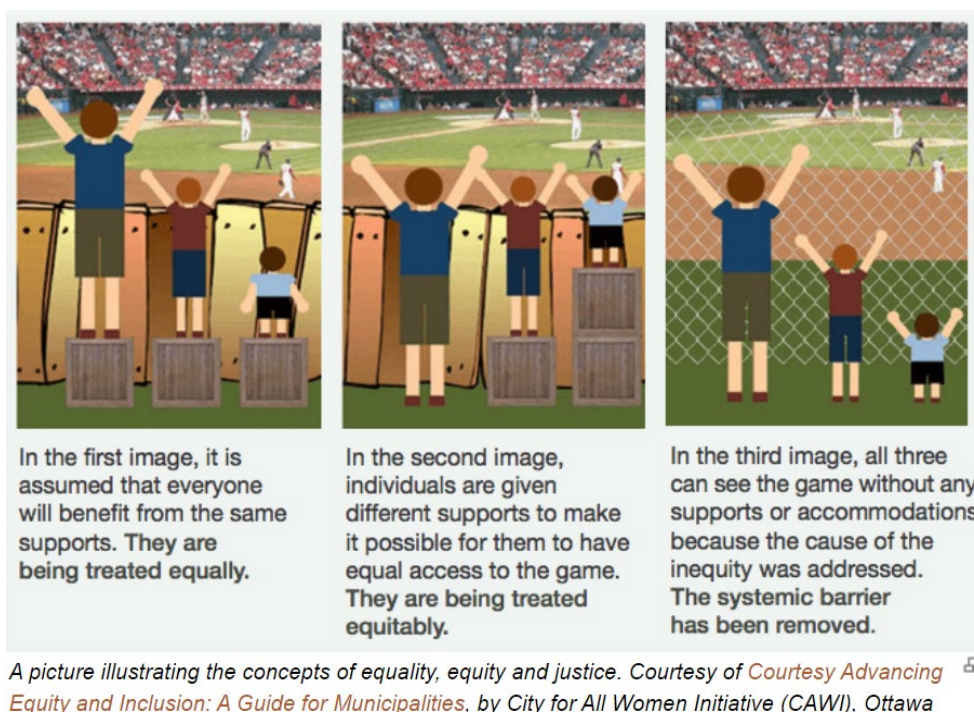
De onderwijsinstelling helpt de student om kennis en vaardigheden te ontwikkelen en de verantwoordelijkheid te nemen ter bevordering van het eigen mentaal welzijn; handvatten om met tegenslagen om te gaan en om stap voor stap zelfredzamer te worden. Professionals in het hoger onderwijs worden op hun beurt toegerust in kennis en kunde: zij voelen zich voldoende bekwaam om een passende bijdrage te leveren aan studentenwelzijn. De onderwijsinstelling wordt gezien als een community waarin men elkaar ondersteunt en naar elkaar omkijkt als dit nodig is. Dit geldt voor zowel de studenten als de professionals.

Figuur 1: praatplaat 'medisch' versus 'sociaal model' afkomstig van [www.nietsoveronzonderons.nl](http://www.nietsoveronzonderons.nl)

<sup>10</sup> [Van medisch model naar sociaal model - Niets Over Ons Zonder Ons](#)

### 3. Oog voor verschillende startposities en diversiteit

Sommige studenten komen de onderwijsinstelling binnen met een ondersteuningsvraag of ontwikkelen deze gedurende hun opleiding. Naast het werken aan preventie blijven instellingen zich inzetten voor alle studenten die dit nodig hebben. Specifieke doelgroepen vragen om specifieke begeleiding. Dit gaat bijvoorbeeld om internationale studenten die meer hulp nodig hebben bij het opbouwen van een sociaal vangnet, of extra aandacht voor studenten met een chronische ziekte waardoor ze minder fysiek aanwezig kunnen zijn (zie de middelste afbeelding in figuur 2 hieronder: de hoogte van het kistje wordt bepaald afhankelijk wat er nodig is om over het hek heen te kijken). Ondersteuning aan deze specifieke doelgroepen baseert de instelling op basis van de vraag of behoefte van de student. We streven hierbij naar het sociaal model (figuur 1), waarbij het medisch model enkel wordt gehanteerd als de student aangeeft dat dit helpend is. Het aanbod van de instelling wordt actief onder de aandacht gebracht wanneer een student een behoefte kenbaar maakt.



Figuur 2

### 4. (Nieuwe) obstakels uit de weg ruimen

De onderwijsinstelling ondersteunt de student niet alleen met extra begeleiding, maar werkt ook actief aan het tegengaan van (nieuwe) onnodige obstakels in het onderwijs. Instellingen zijn voortdurend in dialoog met hun studenten om obstakels te signaleren en te verhelpen. Zij komen met een redelijk alternatief wanneer onderwijs niet gevolgd kan worden. Ze bieden bijvoorbeeld aan om via een online verbinding colleges bij te wonen, zodat studenten met een chronische ziekte geen onderwijs hoeven te missen of omdat fysieke aanwezigheid niet altijd mogelijk is. Of door het organiseren van flexibele toetsing (zoals het aanbieden van een mondeling tentamen naast een schriftelijke optie) zodat er geen extra tentamenaanpassingen hoeven worden gemaakt zoals extra tijd of leessoftware. Het uiteindelijke doel is om systeembarières weg te halen, zodat er steeds minder individuele en extra ondersteuning nodig is tijdens de studieloopbaan en daarna bij de start van de carrière (zie de rechterafbeelding in figuur 2: het hek weghalen zodat er geen extra ondersteuning meer nodig is).

## **5. Aandacht voor persoonsvorming en sociale ontwikkeling in het onderwijs**

De grondhouding in het onderwijs is er één met aandacht voor het welzijn van studenten. Deze aandacht voor welzijn is ingebed in het onderwijs. Het gaat om de ontwikkeling van weerbare, veerkrachtige professionals die leren omgaan met obstakels en tegenslag en op zoek gaan naar oplossingen, zodat zij dit na hun studie ook kunnen. Docenten ervaren concrete instrumenten en de ruimte om dit aan bod te laten komen. Dit wordt gezien als een belangrijke taak van docenten. De academische en professionele ontwikkeling van de student is onlosmakelijk verbonden met de persoonlijke en sociale ontwikkeling.

## **Vier lijnen waarlangs onderwijsinstellingen bijdragen aan studentenwelzijn**

Zoals beschreven zijn in het bestuursakkoord hoger onderwijs vier thema's afgesproken. Deze vier lijnen weerspiegelen wat de komende jaren de inzet is op het gebied van studentenwelzijn. Het is van belang om deze thema's in samenhang te zien en integraal te benaderen. De vier thema's zijn:

1. Het vergroten van de 'sense of belonging' en het bieden van praktische hulpmiddelen die kunnen bijdragen aan een goed mentaal welzijn van studenten in het hoger onderwijs.
2. Het inzetten op preventie naast de huidige focus op en inspanning voor het oplossen van al ervaren problemen en klachten.
3. Het verder vergroten van de kennis en kunde binnen instellingen ten behoeve van studentenwelzijn en middelengebruik.
4. Het versterken van de samenwerking tussen instellingen en de organisaties die deel uitmaken van de zorgketen (samenwerking met GGZ, Jeugdzorg etc.). De minister zal samen met VWS het initiatief nemen om de beschikbare tijd en ruimte voor een integrale benadering binnen de zorgketen beter georganiseerd te krijgen.

### **1. Sense of belonging**

Eén van de voorwaarden voor zowel welzijn als leren is, dat je jezelf veilig en thuis voelt, in contact met jezelf en anderen. Onder deze 'sense of belonging' verstaan we de mate waarin studenten zich thuis voelen op de onderwijsinstelling, de vrijheid ervaren om zichzelf te zijn en zich ondersteund voelen. Sense of belonging begint bij de student zelf én het gaat daarbij om de mate waarin de student zich onderdeel voelt van een specifieke context, zoals de collegezaal, de opleiding of de onderwijsinstelling. Het gaat om het cultiveren van eigenwaarde, self-efficacy (geloof in het eigen kunnen), motivatie en verbinding. Om dit te bereiken zetten hogescholen en universiteiten in op vier subthema's:

- *Instellingen en studenten dragen bij aan het creëren van een veilig en inclusief studieklimaat*

Onderwijsinstellingen werken actief aan een inclusief studieklimaat waar taboes bespreekbaar gemaakt worden. Instellingen worden opgeroepen om passende faciliteiten te bieden voor studenten die bijdragen aan een optimaal en inclusief studieklimaat. Voorzieningen, zoals genderneutrale toiletten en inclusieve en toegankelijke stilteruimten, zijn voor sommige groepen studenten belangrijk om zich thuis te voelen op de instelling. Zonder deze, voor sommige studenten, basisbehoeften zal een verdere ontwikkeling van een gevoel van thuishoren op een instelling niet snel compleet worden. Daarnaast kunnen instellingen hun beleid voor het ondersteuningsaanbod aanpassen, waarin er meer wordt

uitgegaan van het sociaal model (benaderen vanuit 'wat heb je nodig' in plaats van 'wat heb je', zie verder toelichting in figuur 1). Er wordt ingezet op sociale veiligheid en het tegengaan van discriminatie. Hierbij is er specifieke aandacht<sup>11</sup> voor de aanpak van discriminatie en racisme en van seksueel grensoverschrijdend gedrag- en geweld.

- *Instellingen hebben aandacht voor sociale- en academische binding*

In relatie tot 'sense of belonging' is het van belang om aandacht te besteden aan twee manieren van binding: sociale (contact met medestudenten) en academische (contact met docenten en staf, extra curriculaire activiteiten, alumni-activiteiten) binding. Als een student goed contact heeft met medestudenten en docenten, voelt die zich doorgaans meer betrokken. Sociale en academische binding dragen bij aan het ervaren van sense of belonging én hangen samen met studentsucces: niet het studiesucces (rendement) staat centraal, maar de student waarbij er aandacht is voor brede persoonsvorming en persoonlijke omstandigheden<sup>12</sup>. Ook studenten kunnen hierin hun rol vervullen: hoe gaan we met elkaar om, kunnen we elkaar helpen, kunnen we samenwerken, van elkaar leren en met elkaar in gesprek blijven met of ondanks onze verschillen?

De universiteit of hogeschool kan voor het vergroten van 'sense of belonging' activiteiten faciliteren die er ofwel voor zorgen dat studenten meer contact opbouwen met medestudenten (bijvoorbeeld door Nederlandse studenten actief te verbinden aan internationale studenten) ofwel actief bijdragen aan de binding met docenten, staf en de campus. Het is daarbij belangrijk dat instellingen niet enkel inzetten op student-tot-student contact. Voorbeelden hoe je hier aan kan werken is het [Pre-academic program van de Erasmus Universiteit Rotterdam](#) of [ontmoetingsactiviteiten van ROC de Friese Poort](#). Ook het werken aan een [sticky campus](#), een onderwijsinstelling waar studenten tijd willen doorbrengen, ook als zij geen les hebben, is een manier om academische en sociale integratie te versterken. Dit vraagt onder meer om informele onderwijsruimtes, waar studenten elkaar kunnen ontmoeten voor verschillende activiteiten, zoals samen eten, studeren, samenwerken en plezier maken<sup>13</sup>. Meer voorbeelden van initiatieven zijn te vinden op [www.kennisbankstudentenwelzijn.nl](http://www.kennisbankstudentenwelzijn.nl).

- *Instellingen faciliteren van studentinitiatieven en een actief studentenleven*

Studenten werken actief aan het bevorderen van studentenwelzijn door het opzetten van initiatieven in en rondom de onderwijsinstelling. Door deze inzet als onderwijsinstelling te faciliteren - bijvoorbeeld door subsidie, medewerkers en ruimtes beschikbaar te stellen - sluiten oplossingen beter aan bij de leefwereld van studenten. Voorbeelden zijn: peer-to-peer begeleiding, luisterlijnen, discussie- en supportgroepen of communities (bijvoorbeeld lotgenotengroepen of studenten die zich organiseren naar identiteit, zoals Caribische en lhbtq+ studenten). Op [www.kennisbankstudentenwelzijn.nl](http://www.kennisbankstudentenwelzijn.nl) zijn verschillende praktijkvoorbeelden terug te vinden ter inspiratie. Studie- en studentenverenigingen zijn vaak al actief op het gebied van studentenwelzijn door hun eigen beleid, protocollen en activiteiten. De onderwijsinstelling kan dit versterken door verenigingen aan te moedigen om in te zetten op studentenwelzijn, hierin samen te werken en eveneens te ondersteunen.

---

<sup>11</sup> Deze aandacht sluit aan op de afspraken in het hoofdstuk over sociale veiligheid en inclusie van het bestuursakkoord en op de twee andere in dit hoofdstuk genoemde agenda's:

1. Agenda tegen discriminatie en racisme: [Agenda tegen discriminatie en racisme | Rapport | Rijksoverheid.nl](#).

2. Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld: <https://open.overheid.nl/repository/rnl-d4bdabcc77cb1e256c02ca7368d41dd4258dd922/1/pdf/bijlage-1-nationaal-actieprogramma-aanpak-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-en-seksueel-geweld-januari-2023.pdf>.

<sup>12</sup> van Middelkoop, D., & Meerman, M. (2014). Studiesucces en diversiteit. Hogeschool van Amsterdam.

<sup>13</sup> [Hoe krijg je studenten weer gemotiveerd naar de campus? - Trimbos](#)



- *Studenten zijn partner in het opzetten en evalueren van studentenwelzijnsinitiatieven*

De student als partner betrekken versterkt de academische integratie en daarmee de sense of belonging. Hierbij gaat het om het opzetten van activiteiten, en het inzetten van interventies en deze samen met studenten evalueren ('nothing about us without us'). Dit kan op verschillende manieren vormgegeven worden, van medezeggenschap (geformaliseerd) tot informele (pizza)sessies. Hierbij wordt rekening gehouden met het feit dat inputsessies of vragenlijsten bovenop reguliere onderwijsactiviteiten een extra belasting kunnen zijn voor studenten die een opleiding volgen (met ondersteuningsvraag). Instellingen hebben hier oog voor door bijvoorbeeld enquêtes van verschillende inputthema's te combineren en dragen er zorg voor dat alle studenten gehoord worden.

## **2. Preventie**

De inzet op het vergroten van preventie wordt beschreven aan de hand van zes subthema's:

- *Instellingen spannen zich in om druk van stressfactoren die betrekking hebben op het onderwijs en prestatiedruk te verminderen*

De helft van de studenten geeft aan prestatiedruk te voelen<sup>1</sup>. Hier wordt momenteel onderzoek naar gedaan door Trimbos-instituut, Expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO) en RIVM<sup>14</sup>. Onderwijsinstellingen zetten zich in om stressoren die voortkomen uit het onderwijs te verminderen en tegen te gaan in samenspraak met studenten. Maar ook het leren omgaan met werk- en prestatiedruk is een manier om studenten te ondersteunen bij deze stressfactoren en hen te equiperen om te gaan met werkdruk in hun latere leven. Voorbeelden hiervan zijn: de manier waarop deadlines worden gepland, verminderen van de nadruk op excellentie, communiceren over mogelijkheden van financiële ondersteuning bij financiële stress. Hierbij hoort ook het 'voorleven' van gezond werkgedrag door docenten, zij geven studenten het juiste voorbeeld in een gezonde werk-privébalans.

- *Instellingen hebben aandacht voor de overgang naar het hoger onderwijs*

De instroom (bijvoorbeeld in de overgang van het voortgezet onderwijs of het mbo naar het hoger onderwijs) is het moment dat verwachtingen en overtuigingen worden gecreëerd over het studeren op de hogeschool of de universiteit. Deze overgang biedt de kans om problematiek bij binnenkomende studenten vroeg te signaleren, en om studenten te informeren over de voorzieningen. Onderwijsinstellingen hebben hierbij oog voor specifieke doelgroepen, zoals studenten waarvan de ouders niet hebben gestudeerd ('eerstegeneratie studenten') of studenten met een beperking. Op een open dag kan een extra informatiepunt ingericht worden over studeren met een functiebeperking of door het faciliteren van een zachte landing via bijvoorbeeld een ['eerste 100 dagen'](#) programma of ['Tune in'](#) van de Hogeschool van Amsterdam.

- *Instellingen spannen zich in om mentaal welzijn bespreekbaar te maken*

Het bespreken van mentaal welzijn met studenten is een eerste stap in het doorbreken van het taboe. Onderwijsinstellingen kunnen dit op verschillende manieren aanpakken,

---

<sup>14</sup> [Trimbos: Nieuw onderzoek naar prestatiedruk bij studenten.](#)

bijvoorbeeld door de student de vraag te stellen, "hoe gaat het met jou?", tijdens werkgroepen of een-op-een gesprek. Maar ook door studenten actief te informeren over mentale gezondheid door een campagne of informatiesessies. Het creëren van een veilige omgeving ('brave space': je bespreekt met elkaar hoe je met elkaar om gaat, zodat mensen zich prettig en veilig voelen) waarin dit gesprek, ook tussen studenten onderling, kan worden gevoerd is hierbij van belang.

- *Instellingen zetten in op het vergroten van mentale gezondheidsvaardigheden bij studenten*

Onderwijsinstellingen kunnen studenten helpen om veerkracht te ontwikkelen en signalen bij zichzelf te leren herkennen. Hiervoor kan de onderwijsinstelling een aanbod ontwikkelen waarmee studenten kunnen werken aan het ontwikkelen van mentale gezondheidsvaardigheden (zoals veerkracht, (h)erkennen van risicosignalen, hulp zoeken en persoonlijk leiderschap). Deze vaardigheden kunnen bijvoorbeeld ook geïntegreerd worden in bestaande curricula, waarin al gefocust wordt op vaardigheden zoals samenwerken, reflecteren en houding.

- *Instellingen dragen bij aan suïcidepreventie*

In het kader van preventie is suïcidepreventie en nazorg in het bijzonder een aandachtspunt. Hiervoor zetten onderwijsinstellingen in op suïcidepreventiebeleid en nazorgbeleid <sup>15</sup>. 113 Zelfmoordpreventie heeft verschillende materialen om het gesprek hierover aan te gaan en informatie en materialen waarmee suïcidepreventie concreet een plek binnen de onderwijsinstelling gegeven kan worden. Informatie hierover is terug te vinden op: [Suïcidepreventie in het onderwijs | 113 Zelfmoordpreventie](#).

- *Instellingen zorgen voor duidelijke informatievoorziening en vindbaarheid hulpaanbod*

Onderwijsinstellingen hebben een ondersteuningsaanbod waar studenten gebruik van kunnen maken. Het inzetten op de vindbaarheid van hulp maakt het laagdrempeliger om hier gebruik van te maken. Zowel studenten als medewerkers moeten in staat worden gesteld om informatie te vinden over studentenwelzijnsvoorzieningen en ondersteuning bij bijvoorbeeld problematisch middelengebruik.

Dit kan op verschillende manieren. Een voorbeeld is het opzetten van een centraal informatiepunt binnen de onderwijsinstelling of het ontwikkelen van een begeleidingskaart. Studenten met meer gevorderde problemen hebben vaak een kleiner zelforganiserend vermogen. Het proactief benaderen van de student met informatie is hierin van belang en het helpt als de informatie aansluit op de behoeftes van studenten. Hiervoor kan de landelijke website van het programma 'Mens centraal' behulpzaam zijn, dat heeft [onderzocht](#) hoe de bekendheid van voorzieningen voor studenten kan worden vergroot (zie [programmamenscentraal.nl/levensgebeurtenissen/studeren/oplossingen](http://programmamenscentraal.nl/levensgebeurtenissen/studeren/oplossingen)).

### **3. Het verder vergroten van de kennis en kunde binnen instellingen**

Professionals in het hoger onderwijs moeten voldoende toegerust worden om zich handelingsbekwaam te voelen. Daarom wordt de inzet vergroot op drie manieren: 1) Beschrijven van competenties en taakomschrijving rollen begeleidingsketen 2) Kennis en

---

<sup>15</sup> Aangenomen motie van het lid De Hoop verplicht onderwijsinstellingen zelfmoordpreventie- en nazorgbeleid te voeren en ze te faciliteren met informatie. Verkregen via: <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2022D49942>  
Daarnaast heeft de VH de Landelijke Agenda Suïcidepreventie 2021-2025 ondertekend (<https://open.overheid.nl/repository/ronl-cdb3e3c2-6eed-4ca0-9a3a-c8123841466c/1/pdf/derde-landelijke-agenda-suicidepreventie-2021-2025.pdf>)

kunde vergroten onder professionals in het hoger onderwijs en 3) Kennisdeling op landelijk niveau.

- *Instellingen werken de rollen in de begeleidingsketen uit met taakomschrijvingen en competenties*

Om te kunnen werken aan het vergroten van kennis en kunde is het van belang dat instellingen voldoende afgebakend hebben wat de verschillende rollen in de interne begeleidingsketen zijn, welke scholing hierbij past (een docent heeft bijv. een andere rol dan een studentendecaan). Dit kan bijvoorbeeld door voor de begeleidingsketen in de onderwijsinstelling uit te werken en per taakomschrijving passende scholing aan te bieden. Er zou beschreven kunnen worden dat docenten een 'signalerende en doorverwijsrol' hebben, en er kunnen sessies georganiseerd worden over hoe zij kunnen bijdragen aan vroegsignalering. Dit verschilt van studentendecanen, waarbij een meer specialistische training over begeleiden met psychische klachten meer passend kan zijn.

- *Instellingen dragen bij aan het vergroten van kennis en kunde binnen de onderwijsinstelling*
  - Bewustwording (waarom). Voordat de professional in het hoger onderwijs kan werken aan 'hoe studentenwelzijn vergroot kan worden' is het van belang dat er bewustwording is over diens rol in relatie tot studentenwelzijn. Deze rol kan verschillen: dit is bijvoorbeeld anders voor een docent dan voor een studentenpsycholoog. Om professionals in het hoger onderwijs bewust te maken van hun rol kunnen hogescholen en universiteiten actief werken aan bewustwording. Zij bieden informatie en scholing over de urgentie en waarom het van belang is om vanuit de hogeschool of universiteit bij te dragen aan studentenwelzijn.
  - Hoe (kennis en vaardigheden). Hogescholen en universiteiten bieden de mogelijkheid om vaardigheden aan te leren aan professionals in het hoger onderwijs en hoe ze kunnen bijdragen aan studentenwelzijn. Dit kan bijvoorbeeld door docenten te scholen in het signaleren en doorverwijzen van studenten, waarbij (cultuur)sensitiviteit bij signalering en doorverwijzing van belang is.
  - Faciliteren van medewerkers en staf in het hoger onderwijs. Studentenbegeleiders en docenten moeten voldoende worden toegerust om daadwerkelijk de ruimte te hebben om bij te kunnen dragen aan studentenwelzijn. Hierbij kan het bijvoorbeeld helpen om studentbegeleiders te faciliteren in het aantal begeleidingsuren.
- *Instellingen spannen zich in om op landelijk niveau kennis uit te wisselen*

Niet alleen binnen onderwijsinstellingen leren, maar ook van elkaar. Dit kan door op landelijk niveau kennis en goede voorbeelden uit te wisselen en landelijke (werk)sessies organiseren. Bijvoorbeeld door voort te bouwen op bestaande platforms en netwerken, zoals de [www.kennisbankstudentenwelzijn.nl](http://www.kennisbankstudentenwelzijn.nl) en het [Landelijk Netwerk Studentenwelzijn](#). Op deze manier hoeven instellingen niet zelf het wiel opnieuw uit te vinden.

#### **4. Het versterken van samenwerking tussen instellingen en organisaties die deel uitmaken van de zorgketen**

Instellingen nemen hun verantwoordelijkheid als het gaat om studentenwelzijn, maar kunnen de problematiek die studenten ervaren niet alleen oplossen. Om deze reden is samenwerking met partners uit de externe begeleidingsketen essentieel.

- *Instellingen werken samen met organisaties buiten het onderwijs*

Hogescholen en universiteiten zoeken de samenwerking met externe (regionale) partners en verwijzen, waar nodig, naar hen door. De instellingen onderhouden passende contacten met andere onderwijsinstellingen, gemeenten, huisartsen, verslavingszorg en GGZ en dragen zo bij aan een soepele doorverwijzing binnen de begeleidings- en zorgketen.

- *Instellingen hebben gezamenlijke aandacht voor een effectieve begeleidingsketen buiten het onderwijs*

Verloopt het signaleren van het welzijn van studenten binnen de hogescholen en universiteiten effectief, dan is het niet wenselijk dat door onvoldoende doorverwijsmogelijkheid naar zorgorganisaties de student alsnog vast loopt. Daarom vragen de koepels van hogescholen en universiteiten nadrukkelijk aandacht voor een effectieve samenwerking tussen het ministerie OCW en VWS. Hiermee wordt op landelijk niveau aandacht gevraagd voor een effectieve begeleidings- en zorgketen, en daarmee voor het oplossen van bijvoorbeeld de wachtlijsten in de GGZ. De wachtlijsten veroorzaken verstopping in de zorgketen, waarmee de problematiek wordt vergroot.

## Colofon

### Landelijk Kader Studentenwelzijn 2023-2030

#### **Auteurs:**

Joyce van der Wegen, Annabel de Koning (Expertisecentrum inclusief onderwijs, ECIO)

#### **Met dank aan:**

bijdrages van de betrokkenen van ministerie OCW, UNL, VH, ISO, LSVb, studenten, hogescholen en universiteiten.

#### **Datum:**

16 juni 2023



Universiteiten  
van Nederland }

ondersteund door:

